

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я
Національний фармацевтичний університет
Фаховий коледж

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

*Матеріали
Всеукраїнської
дистанційної
науково-практичної
конференції*

17 березня 2026 року
м. Харків

УДК 378.018.43: 615:355.271

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наталія Живора, Ольга Віслоус, Олена Шуванова

Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету

м. Харків, Україна

Сьогодні фармацевтична освіта в Україні зазнає суттєвих трансформацій, спричинених як внутрішніми реформами, так і викликами воєнного часу. Система підготовки фахівців адаптується до вимог світового ринку та швидкої цифровізації, що потребує перегляду застарілих навчальних підходів. Водночас галузь опинилася у стані, коли дефіцит кваліфікованих кадрів стає дедалі гострішим [3]. Метою цієї статті є аналіз ключових проблем і викликів фармацевтичної освіти в Україні та обґрунтування системних заходів для їх подолання.

Найбільш критичним викликом для вищої фармацевтичної освіти є стрімке та обвальне скорочення чисельності здобувачів освіти. Статистичні дані свідчать про те, що за період з 2018 по 2025 рік кількість студентів, зарахованих на магістерські програми за спеціальністю «Фармація», скоротилася більш ніж у десять разів. Якщо у 2018 році загальний набір становив 5 839 осіб, то у 2025 році цей показник впав до критичного рівня у 496 осіб [1]. Таке падіння неможливо пояснити лише загальними демографічними тенденціями; воно є результатом кумулятивного ефекту війни, міграції молоді та специфічних регуляторних рішень у галузі освіти.

На відміну від університетів, заклади фахової передвищої освіти, що готують асистентів фармацевта, демонстрували дещо іншу траєкторію за останні 5 років. Так, 2020–2021 навчальний рік можна віднести до періоду відносної стабільності та навіть невеликого зростання інтересу до фахової передвищої освіти, як до можливості швидкого шляху входу в професію, оскільки навчання триває 2-3 роки замість 5 у ЗВО. Але починаючи з 2022 року, коли початок повномасштабного вторгнення спричинив різкий шок, кількість вступників суттєво впала через безпекову ситуацію, проте коледжі постраждали менше за університети завдяки формату дистанційного навчання, нижчим вимогам до НМТ та можливості вступу на базі 9 класу. Починаючи з 2023 року спостерігається поступове, але стабільне зниження кількості вступників.

Схожа картина спостерігалася у Фаховому коледжі НФаУ протягом останніх років, однак, слід зазначити, що на відміну від тенденції, яка існує по країні у цілому, у Фаховому коледжі НФаУ після різкого падіння кількості вступників у 2022 р. відбулося відновлення їх кількості майже до рівня 2017–2018 рр. (Рис.)

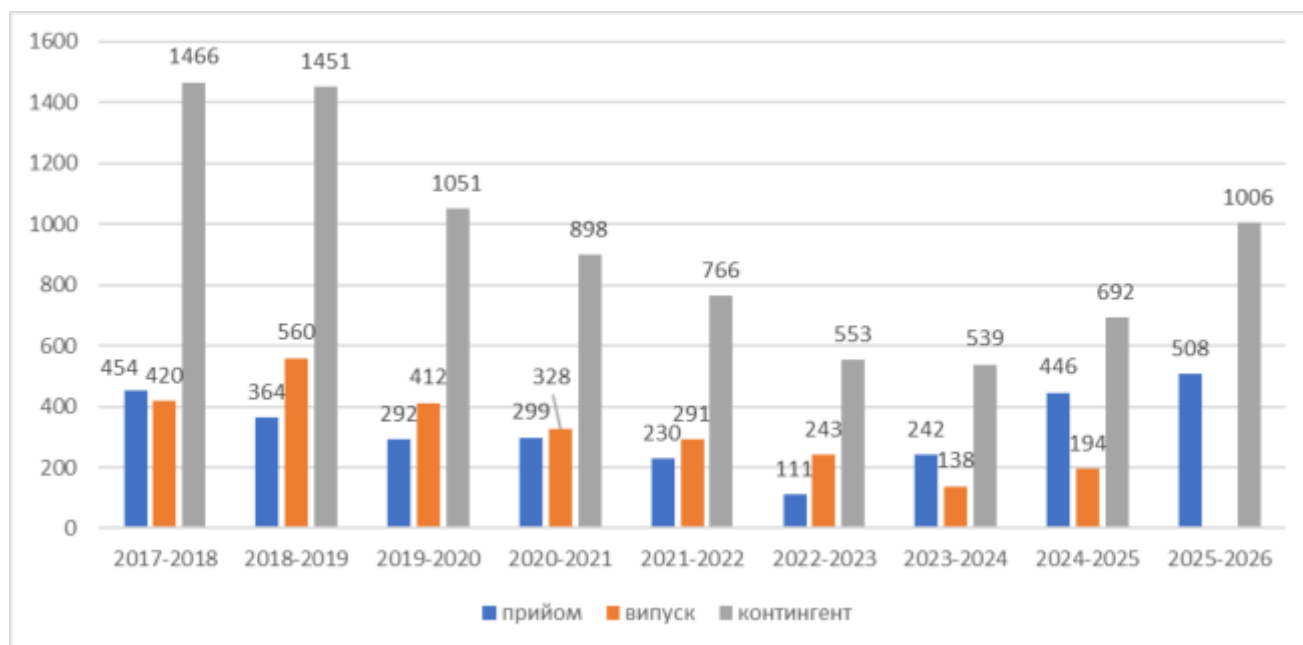

Рис. Контингент Фахового коледжу НФаУ за період 2017–2026 рр.

Це можна пояснити тим, що багато абітурієнтів, які не подолали поріг у 150 балів, встановлений для вступу на спеціальність «Фармація» у ЗВО, обирали коледж як альтернативу. Це на певний час «рятувало» статистику коледжів, проте загальний тренд залишається негативним, оскільки значна частина потенційних абітурієнтів виїхала за кордон. Ті, хто обирає навчання в Європі, рідко планують повертатися для роботи в українських аптеках через різницю в оплаті праці та умовах життя. Демографічна криза минулих років та складність складання НМТ в умовах війни також пояснюють зменшення кількості вступників. [4].

Слід відзначити, що на бажання отримати фармацевтичну освіту впливає й зниження престижу професії. Ця тема широко обговорюється фармацевтичною спільнотою, виділяючи найсуттєвіші чинники впливу.

У свідомості сучасної молоді образ фармацевта трансформувався з науковця та клінічного консультанта у «продавця за прилавком». Велика кількість аптек у форматі маркетів нівелює статус професії. Резонансні зміни у законодавстві, які дозволяють реалізацію ліків на автозаправних станціях, лише

загострили цю проблему. Суттєвим викликом при виборі професії є висока інтенсивність роботи, постійне спілкування з хворими та іноді агресивними клієнтами, тривалість робочого дня [4, 5].

Хоча фармацевтична галузь вважається стабільною, рівень заробітних плат часто не відповідає рівню відповідальності та складності навчання, яке є одним із найдорожчих та найскладніших (хімія, біологія, латинь), але, порівняно з ІТ-сектором чи креативними індустріями, де поріг входу може бути нижчим, а дохід — вищим, фармація програє конкуренцію за таланти.

Існують і інші проблеми на ринку праці. Зазвичай, великі аптечні мережі встановлюють жорсткі плани продажів, віддаючи пріоритет власним торговим маркам та товарам партнерів, що перетворює інтелектуальну працю фармацевта на виконання суто комерційних завдань. До того ж, через нестачу дипломованих фахівців деякі мережі змушені наймати людей без профільної вищої освіти на допоміжні ролі, що ще більше знижує цінність диплома фармацевтичного працівника.

Для подолання цієї тенденції необхідний комплексний підхід. Закладам фахової передвищої освіти варто зосередитися на швидкому кар'єрному старті та партнерстві з роботодавцями. На загальнодержавному рівні потрібно переглянути вступні бар'єри та змінити стратегію аптечних мереж, повернувши фармацевту статус медичного фахівця, який надає допомогу, а не просто реалізує товар.

Для підняття престижності професії фармацевта у фаховому середовищі обговорюються напрямки змін, де фармацевт стане повноправним фахівцем, який допомагає лікувати завдяки розширенню переліку послуг, що надаються в аптеках. Цьому може посприяти імплементація Директиви 2005/36/ЄС, за якою фармацевти класифікуються як медичні працівники, що дозволить подолати існуюче в Україні чітке розмежування та розширити їхні повноваження. Ще одним напрямком змін є запровадження системи самоврядування, яка має захистити спеціальність від знецінювання та забезпечити контроль якості послуг самою професійною спільнотою.

Такі зміни відобразяться і на системі фармацевтичної освіти, формат та зміст якої радикально змінила повномасштабна військова агресія. Дистанційне навчання, яке спочатку було вимушеним заходом під час пандемії, стало єдиним способом збереження освітнього процесу в умовах постійних обстрілів та міграції студентів. Однак специфіка медичної та фармацевтичної освіти

вимагає практичних навичок, що призвело до поступового переходу до гібридних моделей навчання [2]. Зокрема, вже широко обговорюється впровадження дуальної освіти. Передбачається поступовий перехід від заочної форми до дуальної, де від 25% до 60% навчання відбувається безпосередньо на робочому місці для набуття практичних компетентностей.

Одним з кроків повинно стати оновлення навчальних планів відповідно до досвіду країн ЄС, зокрема Вишеградської четвірки, шляхом посилення природничих дисциплін (молекулярна біологія, імунологія, клінічна біохімія). А активне використання симуляційних робочих місць та інтерактивних методів для підготовки майбутніх фармацевтів підвищить їхню впевненість та готовність до реальних професійних викликів.

Аналіз сучасного стану галузі свідчить про глибоку кризу професійної ідентичності фармацевта в Україні. Для розв'язання окреслених проблем та відновлення престижу фаху необхідна реалізація системної стратегії, що охоплює три рівні: законодавчий, ринковий та освітній. Отже, успіх фармацевтичної освіти в Україні залежить від того, чи вдасться повернути аптеці статус закладу охорони здоров'я, а диплому фармацевта — вагу документа, що підтверджує високу наукову та медичну кваліфікацію. Водночас, освіта має стати більш гнучкою та практико-орієнтованою, щоб витримати конкуренцію за таланти з іншими індустріями.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Тернова С. Сергій Убогов розповів про виклики для фармосвіти та нові функції фармацевтів URL: <https://thepharma.media/uk/business/40914-sergii-ubogov-rozpoviv-pro-vikliki-dlya-farmosviti-ta-novi-funkcii-farmaceutiv-03022026> (дата звернення 22.02.2026)
2. Лисенко Т. А., Панченко С. В., Привалко Е. Г., Калібабчук В. О. Дистанційне навчання майбутніх фармацевтів в умовах воєнного стану (досвід медичних ЗВО України) *Академічні візії*. 2023. №18. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7861534>
3. Прохоренко Є. Кадровий дефіцит у фармації: Комітет ТПП обговорив шляхи доступу до освіти та підготовки фахівців. Щотижневик «Аптека» 2026. № 01/02 (1522/1523) URL: <https://www.apteka.ua/article/737300> (дата звернення 22.02.2026)

4. Кризові тенденції у фармацевтичній освіті України: чи витримає система? Щотижневик «Аптека» 2025. URL: <https://www.apteka.ua/article/729975> (дата звернення 22.02.2026)
5. Тернова С. Олександр Кухтенко: "Якщо сьогодні ми не інвестуємо в якість освіти, завтра в галузі просто нікому буде працювати". URL: <https://thepharma.media/uk/business/40686-oleksandr-kuxtenko-yakshho-syogodni-mi-ne-investujemo-v-yakist-osviti-zavtra-v-galuzi-prosto-nikomu-bude-pracyuvati-30012026> (дата звернення 22.02.2026)

УДК 004.9:005.334:331.45:37

**ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ МОНІТОРИНГУ РИЗИКІВ У ЗАКЛАДІ
ОСВІТИ: ЕЛЕКТРОННІ ЖУРНАЛИ ІНСТРУКТАЖІВ, ІНЦИДЕНТ-
МЕНЕДЖМЕНТ І АНАЛІТИКА ТРАВМАТИЗМУ**

Оксана Марунчак

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський фаховий
коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

У сучасному закладі освіти безпека дедалі менше зводиться до «разових інструктажів» і реакції на вже скоєні події. Натомість формується потреба в системному управлінні ризиками: своєчасному виявленні небезпек, оцінюванні й пріоритизації ризиків, плануванні профілактики, контролі виконання заходів і вимірюванні результатів. Такий підхід узгоджується з міжнародною логікою ризик-менеджменту (ідентифікація → аналіз → оцінювання → оброблення → моніторинг і комунікація) та з ризик-орієнтованими системами управління охороною здоров'я і безпекою праці, що роблять акцент на превенції, участі персоналу та безперервному поліпшенні.

Актуальність цифрових технологій моніторингу ризиків у закладі освіти зумовлена тим, що освітній процес поєднує різні «поля небезпеки»: навчальні майстерні та лабораторії, спортивні й позакласні активності, масові заходи,